

підвищило рівень морального розвитку військовослужбовців, вплинуло на процес гармонійного і всебічного розвитку офіцерів і на формування у них необхідних інтелектуально-професійних, морально-естетичних і вольових якостей, дозволило на цій основі зміцнити військову дисципліну в частинах та підрозділах ДПС України.

Продовжити дослідження доцільно за наступними напрямками: педагогічні основи керівництва процесом формування моральних норм у військовослужбовців; особливості формування моральних норм у військових колективах курсантів при проведенні військового стажування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – С. 216.
2. Військове виховання: історія, теорія та методика: Навчальний посібник / За ред. В. В. Ягупова. – К., 2002. – 560 с.
3. Грязнов І. О., Крук С. Л., Кушнір В. С. Науково-дослідна робота “Професійна етика військовослужбовців Прикордонних військ” (шифр 202–0011 К “Етика”). – Хмельницький: НДІ ПВУ, 2002. – 139 с.
4. Грязнов І. О. Визначення критеріїв та рівнів моральної вихованості курсантів вищих військових навчальних закладів: Зб. наук. пр. – Хмельницький: Видавництво Національної академії ПВУ, 2002. – № 22. – Ч. II. – С. 46–51.

УДК 355.211.5:371.132

О. В. Кириченко

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗМІСТ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПРОГРАМИ “ОСНОВИ ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ” НА ОСНОВІ ТРАДИЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Метою нашої статті є обґрунтування варіанту програми виховання старшокласників на військово-козацьких традиціях у процесі допризовної підготовки. У публікаціях висвітлено такі аспекти цієї проблеми: концептуальні засади допризовної підготовки, що ґрунтуються на військово-козацьких традиціях українського народу [9], методика використання ігрових технологій навчання у допризовній підготовці старшокласників [10], вимоги до організації фізичного виховання та оздоровлення молоді в загальноосвітніх школах та навчальних закладах усіх рівнів акредитації [11].

Завданнями цієї статті є: аналіз стану програмного забезпечення допризовної підготовки; встановлення суперечностей між цільовими орієнтирами державних документів щодо організації навчання з допризовної підготовки; розкриття змісту та особливостей навчального плану програми “Основи захисту Вітчизни”, заснованої на впровадженні традицій українського козацтва в систему сучасного національного виховання.

Безперечно, що національна безпека України обумовлена проведенням зваженої державної політики згідно з прийнятими у встановленому порядку доктринами, концепціями, стратегіями та програмами в політичній, економічній, соціальній, військовій, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах [6], саме тому, допризовна підготовка старшокласників спрямована на підготовку до вирішення визначених державою завдань.

Державні стандарти базової і повної середньої освіти визначають зміст освіти і результати навчання предмета освітньої галузі “Здоров’я і фізична культура” [3: 23]. У свою чергу базовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів (основна і старша школа) розроблено на виконання Закону України “Про загальну середню освіту”, постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 р. № 1717 “Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання”. Він ураховує основні положення Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа) і спрямований на

реалізацію Національної доктрини розвитку освіти, затвердженої указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002, він є основоположною складовою Державного стандарту загальної середньої освіти.

Основною метою вивчення предмета є: збереження і зміцнення здоров'я учнів, розвиток їх фізичних, психічних, духовних якостей, підвищення рівня фізичної підготовленості, забезпечення повноцінного тривалого життя в природних, техногенних та соціальних умовах, збереження життя і здоров'я у надзвичайних ситуаціях та військових конфліктах з урахуванням власних особливостей, військово-патріотичне виховання і підготовку до захисту Вітчизни.

Навчальний матеріал напряму “Основи військової, медичної підготовки та безпеки” подано за такими змістовними лініями: основи військової справи та військово-патріотичне виховання; основи захисту в надзвичайних ситуаціях і запобігання їм; основи медичних знань, надання першої допомоги, що також трансформуються в інтегровані курси.

Оцінювання рівня засвоєння учнями програмного матеріалу з допризовної підготовки здійснюється відповідно до “Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти”, розроблених на виконання рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 17.08.2000 р., спільного наказу Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України “Про запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної освіти” від 04.09.2000 р. № 428/48.

Згідно Указу Президента України № 948 від 25.10.2002 р. “Про концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді” предмет допризовна підготовка є обов'язковою загальноосвітньою навчальною дисципліною [3].

Над проблемами створення програми допризовної підготовки в останні роки працювали дослідники [1; 7; 12; 16], удосконалення її змісту розглядалося на багатьох науково-практичних конференціях [12; 22; 23]. Методичні рекомендації щодо впровадження їх рішень містяться в численних освітянських документах [2; 4; 5].

Типовими навчальними планами на 2001–2003 роки, затвердженими Наказом Міністра освіти і науки України № 342 від 25.4.2001 р. передбачено 2 варіанти здійснення допризовної підготовки:

1. Предмет вивчається в обсязі однієї години на тиждень за рахунок годин інваріативної складової навчального плану і однієї години за рахунок варіативної складової навчального плану.

2. Дисципліна опановується в обсязі однієї години на тиждень протягом всього навчального року та навчально-польових зборів у 10-му та 11-му класах за 35 навчальними годинами на кожному зборі [11; 20].

Згідно з варіантами проведення занять пропонуються два проекти програми “Основи захисту Вітчизни”:

1. Програма допризовної підготовки, розроблена педагогічним колективом кафедри військової підготовки Миколаївського державного університету, узгоджена з Міністерством оборони та рекомендована рішенням всеукраїнської науково-методичної конференції з питання “Шляхи реалізації Концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання” (25–27.02.2003 р., м. Миколаїв).

2. Програма допризовної підготовки розроблена викладачем Академії національної оборони України підполковником Рудиком С. П.

Програма допризовної підготовки 1999 року свою дію втратила [20; 23].

Незважаючи на те, що програма підготовлена фахівцями кафедри військової підготовки Миколаївського державного університету була рекомендована представницькою конференцією, вона, на наш погляд, має суттєві недоліки. Насамперед, це недоцільність вивчення теми “Смерть, ознаки клінічної та біологічної смерті, методи оживлення потерпілих” у розділі “Основи медико-санітарної підготовки”. Застарілий підхід до забезпечення закладів освіти патронами, а також ручними гранатами Ф-1 (РГО), РГД-5 (РГН), РКГ-3, а в ОСОТ й навчальними мінами та іншим морально застарілим майном.

Критерії оцінки якості засвоєння учнями курсу допризовної підготовки варто привести у відповідність до “Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти” розроблених на виконання рішення Колегії Міністерства освіти і науки України від 17.08.2000 р., спільного наказу Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України “Про запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної освіти” від 04.09.2000 р. за № 428/48 і замінити “низький” рівень компетентності, що не існує, на “початковий”.

Недоліками аналізованих програм, на нашу думку, слід вважати недоцільність:

– носіння військової форми одягу викладачеві допризовної підготовки під час проведення занять;

– вивчення вибухових речовин та пристроїв і особливостей використання мінно-вибухових загороджень у програмі загальноосвітніх шкіл;

– наявність єдиної смуги перешкод, що займає площу великого спортивного майданчика, для відпрацювання засобів її подолання протягом 2 годин, передбачених програмами та ін.

Крім цього, обидва проекти програм, що пропонуються, не враховують вимог Національної програми відродження традицій українського козацтва [20], що принесло славу і велич українській нації і є гордістю українського народу, взірцем підготовки до захисту Вітчизни.

Звідси, на наш погляд, обидві запропоновані програми не можуть бути затвердженими і стати основним плановим документом допризовної підготовки для всіх типів навчальних закладів, а відтак потребують суттєвого вдосконалення. Тому робота над створенням програми допризовної підготовки і була продовжена.

Відповідно до концепції, розробленої автором [4], були відпрацьовані програми допризовної підготовки для учнів загальноосвітніх шкіл. Під час роботи над їх створенням було враховано вимоги щодо змісту, порядку розроблення і запровадження навчальних програм [18; 13; 14; 15] та нароби тих, що раніше використовувались [21] і сучасних дослідників [8; 17]. Програма пройшла апробацію в школах Калінінського району м. Донецька.

Допризовна підготовка за програмою передбачає: навчання та військово-лицарське національно-патріотичне виховання молоді, спрямоване на зміцнення особистої фізичної загартованості на основі традицій українського козацтва, відродження духовних, культурних, організаційних, історичних та господарських традицій українського народу; формування у старшокласників знань з історії українського війська; ознайомлення з основами законодавства в аспекті захисту Вітчизни, структурою і завданнями Збройних Сил України та інших військових формувань; особливостями організації цивільної оборони України, цивільного захисту та безпеки життєдіяльності населення; формування в учнів початкових знань та практичних умінь з основ військової справи, у тому числі з вогневої, тактичної, прикладної фізичної та медико-санітарної підготовки; створення умов для загартування учнів фізично, формування у них почуття патріотизму, мотивів самопідготовки до військової служби та особистої реалізації в процесі державотворення.

Метою програми є створення психолого-педагогічних умов для внутрішнього прийняття старшокласниками загальноосвітніх навчальних закладів знань і умінь захисника Вітчизни як особистісних цінностей.

Отже, зміст освіти старшокласників (йдеться про духовно-патріотичні аспекти) має чітко обґрунтовані структурні компоненти:

а) знання в галузі військової справи, духовної культури українського козацтва, основ законодавства України та цивільного захисту, медико-санітарної підготовки тощо;

б) умінь різної функціональної приналежності у сфері оволодіння готовністю до військової служби;

в) навички у сфері прикладної фізичної підготовки та самоформування важливих для захисника Вітчизни моральних, естетичних та інших якостей;

г) досвід творчої діяльності, спрямованої на відтворення кращих традицій українського козацтва;

- д) досвід емоційно-вольового ставлення до цінностей захисника України;
 е) досвід саморегуляції підготовки до військової служби.

Предмет вивчається обсягом 140 навчальних годин по одній годині на тиждень в інваріативній та варіативній складовій навчального плану. П'ятиденні навчально-практичні заняття у військовій частині (для хлопців) та лікувальна практика й навчальні заняття в лікарні (для дівчат) проводяться у часи, передбачені річним планом для організації походів та екскурсій (перший тиждень червня) на завершальному етапі першого року навчання. Варіативна складова містить спецкурси: для юнаків “Прикладна фізична підготовка” та “Медико-санітарна підготовка” для дівчат.

Структуру і зміст навчальної програми курсу “Допризовна підготовка” репрезентовано у таблиці 1.

Таблиця 1.

Навчальна програма курсу “Основи захисту Вітчизни”

I. Інваріативна частина

(заняття проводяться протягом 1 години на тиждень)

№/№ п/п	Розділ	Навчально-виховні заклади						ОСОТ	
		Загальна кількість годин	10-й клас			11-й клас			
			Кількість годин	Навчально-практичні заняття у військовій частині	Лікувальна практика та учбові заняття в лікарні (проводяться за окремим планом)	Кількість годин	Загальна кількість годин	Теоретичні заняття	Практичні заняття
1	Вступне заняття	1	1	-	-	-	1	1	-
2	Історія українського війська	4	2	-	-	2	1	1	-
3	Основи законодавства України з військових питань	4	2	1	-	1	2	2	-
4	Структура і завдання Збройних Сил України та інших військових формувань	4	2	1	-	1	2	2	-
5	Основи військової підготовки	42	10	25	-	7	14	7	7
6	Основи цивільного захисту та безпеки життєдіяльності	20	7	5	-	8	10	3	7
7	Основи психологічної готовності до діяльності в складі військового колективу	6	2	2	-	2	2	1	1
8	Медико-санітарна підготовка та основи народної медицини	12	4	3	-	5	4	1	3
9	Військово-спортивне свято на завершальному етапі навчання “Козацькі розваги”	4	2	-	-	2	-	-	-
10	Контрольне заняття	4	1	-	-	3	2	1	1
11	Урочисте свято-ритуал “Прийняття клятви захисника Вітчизни”	2	-	-	-	2	-	-	-
12	Підсумкове заняття	3	1	1	-	1	-	-	-
	Разом за весь курс навчання:	106	34	38		34	38	19	19

II. Варіативна частина

Спецкурси та факультативи

(заняття проводяться протягом 1 години на тиждень за окремим планом)

Спецкурс для юнаків "Прикладна фізична підготовка"

№№ п/п	Тематика	Навчально-виховні заклади				ОСОТ
		Загальна кількість годин	10-й кл.	Навчально- практичні заняття в військо- вій частині	11-й кл.	
1	Основи бойових мистецтв і захисту Українська козацька боротьба "Бойовий гопак"	20	10	-	10	-
2	Прикладна фізична підготовка	14	7	-	7	-
	Разом:	34	17	-	17	-

2. Спецкурс для дівчат "Медико-санітарна підготовка"

№№ п/п	Тематика	Навчально-виховні заклади				ОСОТ
		Загальна кількість годин	10-й кл.	Навчально- практичні заняття в військо- вій частині	11-й кл.	
1	Медико-санітарна підготовка	20	10	-	10	-
2	Спеціальна фізична підготовка	14	7	-	7	-
	Разом:	34	17	-	17	-
	Разом за курс навчання:	140	51	38	51	38

III. Позакласна робота

Експедиції та акції

№№ п/п	Тематика	Навчально-виховні заклади				ОСОТ
		Загальна кількість годин	10-й кл.	Навчально- практичні за- няття в військовій частині	11-й кл.	
1	Краєзнавська експедиція доісторичних пам'яток українського народу	12	6	-	6	-
2	Екологічна акція із збереження довкілля	12	6	-	6	-
	Разом:	24	12	-	12	-

IV. Надання допомоги інвалідам та ветеранам військової служби

№№ п/п	Тематика	Навчально-виховні заклади				ОСОТ
		Загальна кількість годин	10-й кл.	Навчально- практичні заняття в військовій частині	11-й кл.	
1.	Допомога інвалідам та ветеранам військової служби	12	6	-	6	-
	Разом:	12	6	-	6	-
	Разом в позакласний час:	36	18	-	18	-

V. Автомобільна підготовка (за бажанням)

Загальний тематичний план курсу (заняття проводяться в позаурочний час протягом одного дня на тиждень)

№ п/п	Тематика	Загальна кількість годин	10кл. 1-й рік навчан- ня	11кл. 2-й рік навчан- ня	Всього		
					теоре- тичних	лабора- торно- прак- тичних	прак- тичних
1	Загальновійськова підготовка	2	1	1	-	-	- 2
2	Будова та експлуатація автомобіля	14	7	7	7	7	-
3	Правила дорожнього руху	110	55	55	88	22	-
4	Основи керування автомобілем і безпека дорожнього руху	6	3	3	3	-	3
5	Водіння автомобіля	50	25	25	-	-	50
6	Консультації	4	2	2	4	-	-
7	Іспити у навчальному закладі	6	3	3	3	-	3
8	Іспити у ДАІ	6	3	3	3	-	3
	Разом:	198	99	99	108	29	61

Програма містить план проведення навчально-практичних занять у військовій частині (табл. 2).

Проводяться години, передбачені річним планом для організації походів та екскурсій на завершальному етапі навчального року (як правило, 1 тиждень червня).

Таблиця 2.

План проведення навчально-практичних занять у військовій частині (для юнаків)

№ п/п	День	Заходи	Кількість годин
1	2	3	4
1	Перший	Організація життєдіяльності та побуту військовослужбовців. Знайомство з технікою та озброєнням військової частини (комплексне показове заняття)	8
2	Другий	Основи цивільної оборони та безпеки життєдіяльності. Засоби індивідуального захисту. Дії населення щодо захисту від наслідків аварій, катастроф та стихійних лих (комплексне показове заняття з цивільної оборони)	8
3	Третій	Вивчення прийомів та способів ведення вогню з місця по нерухомих і рухомих мішенях (проведення навчальних стрільб)	8

1	2	3	4
4	Четвертий	Тактичне навчання. Гра на місцевості з імітацією тактичної обстановки, що постійно змінюється. Психологічна підготовка. Вивчення соціально-психологічної, військової та емоційно-вольової готовності юнака до військової служби (виконання нормативів з прикладної фізичної підготовки. Марш-кидок 3 км)	7
5	П'ятий	Медико-санітарна підготовка. Знайомство з організацією надання медичної допомоги військовослужбовцям, забезпечення їм міцного здоров'я та особистої гігієни як в стаціонарних, так і в польових умовах (комплексне показове заняття під керівництвом лікарів медичної частини з відвідуванням військового лазарету)	7
		Разом:	38

У програмі також визначено зміст лікувальної практики та занять в лікарні для дівчат (табл. 3). Проводяться в часи, передбачені річним планом для організації походів та екскурсій на завершальному етапі навчального року (як правило, 1 тиждень червня).

Таблиця 3.

План проведення лікувальної практики та занять в лікарні (для дівчат)

№ п/п	День	Заходи	Кількість годин
1	Перший	Знайомство з організацією медичної служби цивільної оборони та її функціональними можливостями (комплексне показове заняття під керівництвом фахівців медичної служби ЦО місцевих медичних закладів)	8
2	Другий	Організація надання першої медичної допомоги при травмах, нещасних випадках та пораненнях. Медицина катастроф. Швидка допомога. Служба довіри (заняття під керівництвом фахівців цих служб)	8
3	Третій	Основи вчення про загальний фізичний та статевий розвиток дівчаток і дівчат. Актуальні проблеми виконання Національної проблеми "Репродуктивне здоров'я 2001–2005". Шляхи та напрямки оздоровлення і вдосконалення, а також реабілітації особистого здоров'я (відвідування жіночої консультації та навчальні заняття під керівництвом її фахівців)	8
4	Четвертий	Перша медична допомога при тяжких захворюваннях і отруєннях. Догляд за хворим (практичні заняття під керівництвом лікарів)	7
5	П'ятий	Профілактика і лікування дитячих захворювань та інфекцій (комплексне заняття з відвідуванням дитячого відділення лікарні під керівництвом фахівців педіатричної служби)	7
		Разом:	38

Програма містить 29 додатків.

Висновки:

1. Представлена програма є засобом реалізації державних нормативних документів у сфері національно-патріотичного виховання та організації допризовної підготовки молоді, а також концепції автора щодо виховання старшокласників на військово-козацьких традиціях.

2. Навчальна програма з допризовної підготовки має чіткі цільові орієнтири – уміння та якості, притаманні захиснику Вітчизни. Основні завдання програми спрямовані на формування психологічної, духовної і практичної готовності молоді до військової служби.

3. Рівень програми, її цілі та завдання, обґрунтованість змісту та особистісна спрямованість свідчать, на наш погляд, про відповідність цього навчального документа всім державним вимогам. Вона рекомендується для затвердження на державному рівні.

4. Впровадження розробленої програми може стати підсумковим етапом виконання п. 4, р. 1. “Національної програми відродження та розвитку українського козацтва на 2002–2005 роки“, схваленої Указом Президента України від 15.11.2001 р. № 1092/2001 та вимог Указу Президента України № 948/2002 від 25.10.2002 р. “Про концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді“, а також основою системи організації національного виховання учнівської молоді з особистісно орієнтованим підходом до нього, побудованій на фундаменті ідеології державотворення та реалізації розробленої нами концепції виховання старшокласників на військово-козацьких традиціях у процесі допризовної підготовки як дійсних факторів консолідації суспільства та виховання лицаря-патріота, захисника Вітчизни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. Горлов В. Допризовна підготовка // Світло, 2002. – № 3. – С. 46–48.
3. Державні стандарти базової і повної середньої освіти // Директор школи, 2003. – № 6–7. – С. 3–58.
4. Допризовна підготовка і військово-патріотичне виховання у школі // Директор школи, 2003. – № 29–32.
5. Заболотний В. Допризовній підготовці – державний підхід // Фізичне виховання в школі, 2003. – № 2. – С. 51–52.
6. Закон України “Про основи національної безпеки України” // Голос України, 2003. – № 134.
7. Зубалій М.Д. Класифікація методів військово-патріотичного виховання допризовників // Освіта і управління, 2002. – Т. 5. – № 3. – С. 169–177.
8. Кабан Л. До проблеми створення авторських навчальних програм // Початкова школа, 2003. – № 11. – С. 15–20.
9. Кириченко О.В. Концепція виховання старшокласників на військово-козацьких традиціях у процесі допризовної підготовки // “Теоретичні питання культури, освіти та виховання”. – 2003. – № 24. – Ч. 2. – С. 15–22.
10. Кириченко О.В. Використання ігрових технологій навчання у допризовній підготовці старшокласників // Теорія і практика фізичного виховання: Науково-методичний журнал. – ДонНУ, 2003, № 2. – С. 82–90.
11. Кириченко О.В. Організація літнього оздоровлення студентської молоді як структурне завдання фахівців з фізичного виховання та спорту // Фізичне виховання – здоров’я студентів: Матеріали науково-методичної конференції. – Донецьк: ППШ “Наука і освіта”, 2003. – С. 63–64.
12. Козацькому роду нема переводу. Матеріали I міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем козацької культури (25–26 квітня 2002 року, м. Харків). – Харків, 2002. – 220 с.
13. Концепція загальної середньої освіти // Інформаційний збірник МОН України, 2002. – № 2.
14. Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді. Затверджена Указом Президента України від 25.10.2002 р. № 948/2002. – Донецьк: ППШ, “Наука і освіта“, 2002. – 16 с.
15. Концепція виховної роботи в Збройних Силах України та інших військових формуваннях. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 15.12.1997 р. № 1410. – Донецьк, 2002. – 14 с.
16. Кремень В. Філософія освіти XXI століття // Педагогічна газета, 2003. – № 1.
17. Науменко Г.Г. Порядок розроблення й запровадження навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів. – Управління школою, 2003. – № 6. – С. 14–15.
18. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України, 2002. – № 33.
19. Національна програма відродження та розвитку Українського козацтва на 2002–2005 роки. Затверджена Указом Президента України від 15.11.2001 р. № 1092/2001. – К.: Січ, 2002. – 16 с.
20. Програми допризовної підготовки (для вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів), рекомендовані до виконання навчальними закладами всіх типів у 2003–2004 навчальному році (проект). – К.; 2003. – 120 с.
21. Програма допризовної підготовки. – К.: Освіта, 1995. – 62 с.

22. Шляхи реалізації концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання. Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (25–27.02.2003 р. м. Миколаїв). – К., 2003. – 119 с.
23. Шляхи підвищення якості допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання у закладах загальної середньої освіти: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції (23–25 квітня 1996 р. м. Миколаїв). – К., 1996. – 65 с.

УДК 37.370.176

Н. М. Ковальська

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ГОТОВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ У СФЕРІ МЕНЕДЖМЕНТУ

В умовах прискорення науково-технічного прогресу, переходу України до ринкової економіки особливого значення набуває підготовка підростаючого покоління до майбутнього життя та професійної діяльності відповідно до нахилів та можливостей особистості, а також потреб виробництва.

У сучасних умовах нестача спеціалістів-професіоналів у сфері менеджменту розглядається як одна з нагальних проблем економіки України. Незважаючи на те, що до професій сфери менеджменту ставляться складні й жорсткі вимоги, вони (військовий менеджер, бізнес-менеджер, шоу-менеджер, менеджер освіти та ін.) на сьогодні, за даними соціологічних досліджень, є досить престижними. Молодь із задоволенням їх обирає, однак, як правило, не усвідомлює того, що ефективність управлінської діяльності залежить від багатьох суб'єктивних і об'єктивних факторів. Запорукою успішної майбутньої трудової діяльності є, як відомо, готовність особистості до професійного самовизначення згідно із здібностями, інтересами і бажаннями.

У педагогічній теорії та практиці накопичено досить значний позитивний досвід формування в учнів готовності до вибору професії та здійснення трудової діяльності в подальшому (В. Асеев, С. Батишев, Є. Климов, Г. Костюк, В. Мадзігон, Є. Павлютенков, В. Серіков, В. Сухомлинський та ін.). Серед дисертаційних досліджень останніх років, що стосуються питань професійної орієнтації, слід відзначити роботи Л. Карашук, В. Лапшиної, О. Тополь, В. Шаркунової та ін. Однак вони досліджували лише окремі аспекти проблеми, які пов'язані з готовністю старшокласників до професійного самовизначення (формування економічного мислення учнів, їх готовність до вибору професій сфери підприємницької діяльності, теоретичні й практичні основи менеджменту, економічної освіти та виховання молоді тощо).

Мета статті – обґрунтувати механізм оцінювання рівня сформованості готовності старшокласників до вибору професії у сфері менеджменту для визначення заходів, які необхідні для професійного самовизначення учнів 8–9 класів у сфері менеджменту.

У психологічному аспекті готовність до праці розглядається як стійкий психофізіологічний стан особистості, з якими, що зумовлюють доброзичливе відношення до трудової діяльності, можливість її активного творчого здійснення, а також актуалізацію цієї можливості при суспільній та особистісній необхідності. Вона передбачає мотиваційно-ціннісні, професійно-відповідні, професійно-практичні та самооціночні компоненти.

Під готовністю старшокласників до вибору професії в сфері менеджменту ми розуміємо інтегроване особистісне утворення, що охоплює відповідні бажання, мотиви, потреби, інтереси та ціннісні орієнтації особистості; здібності до самоконтролю, самовдосконалення і професійного самовизначення; спеціальні знання й уміння, а також комплекс індивідуально типологічних особливостей і професійно важливих якостей.